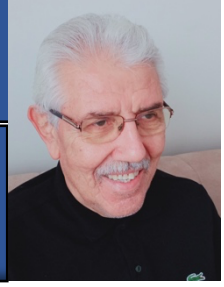

TOPLUMLARI MİLLET YAPAN UNSURLAR KÜLTÜR

SALİM
ÖZYÖN

İnsan, hayatını idame ettirebilmesi için bütün canlı ve cansız yaratıklardan azami derecede istifade etme yolunu seçmiştir. Bundan dolayı da insanlık tarihiyle birlikte insan ve doğa hep iç içe olmuştur. İnsanı diğer yaratıklardan üstün kılan unsur da tabiatı işlemesi, onu yararlı hale getirmek için çalışması, çaba sarf etmesidir. “Tabiatı işlemek, yararlı hale getirmek” ise; Fransızca da kültür olarak ifade edilmiştir. Kültür kelimesi bu tariftten de anlaşılacağı üzere Fransızca bir kelimedir.

Tabiatı işlemek, yararlı hale getirmek insana mahsus olup, bu da insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliktir. İnsanlar, insanlık tarihi ile başlayıp, günümüze kadar doğayı işlemiş, insanlığın ve diğer canlıların faydalanması için onların hizmetine sunmuştur. Bir yandan tabiatı insanlığın faydasına sunarken, diğer taraftan da fertler arasındaki gelişimi sağlamak için büyük uğraş vermiş ve toplumsal şahsiyetin oluşmasını temin etmiştir. Toplumsal şahsiyetin gelişimi bazen kısa sürede, bazen de uzun zamanda olmuştur, ama mutlaka olmuştur. Tabiatı işleyerek yararlı hale getirilme manasındaki bu kelime, zamanla kapsamını geliştirerek günümüzdeki ihtiva ettiği anlamda yerini almıştır.

Kültür kelimesi, diğer milletlerin dillerine girmiştir. Dolayısıyla bizim dilimize de girerek, hayatımızın tabi bir parçası olmuştur. Bizim literatürümüzde kültürün anlamı daha değişik bir boyut kazanmış, daha kapsamlı bir hal almıştır. Kültür kelimesiyle ilgili sosyologlar ve kültür tarihçileri, tarihi gelişimi sürecinde çeşitli tanımlamalar yapmışlardır.

Ziya Gökalp, “Türkçülüğün Esasları” eserinde; Prof. Dr. Emin Bilgiç, “Milli Kültür Davamız” eserinde, Seyit Ahmet Arvasi, “Türk İslam Ülküsü” eselerin kültürü tanımlamıştır. Ayrıca bunların dışında birçok sosyolog ve kültür tarihçilerinin tanımlarını da eklemek mümkündür. Burada kısa ve öz olduğu için Seyit Ahmet

Arvasi’nin tarifi ile yetineceğim. Arvasi, “Kültür bir milletin maddi ve manevi bütün değerlerini ifade eder” demiştir.

Yapılan bütün tanımlardan şu neticeler ortaya çıkmaktadır. Bu tariflerde söyleniş farklıdır. Ancak muhtevada büyük bir değişiklikler söz konusu değildir. Netice olarak bütün tanımları şu başlıklarda toplamak mümkündür.

- Kültür, milletlere kendi şahsiyetlerini verir.
- Diğer milletlerle arasındaki farkı ortaya koyar.
- Tarihi seyri içerisinde gelişir.
- Milli şuur muhtevalarını verir.
- Maddi ve manevi unsurların ahenkli bir bütünüdür.

Yapılan tanımlar ve bu tanımların sonucunda ortaya çıkan husus göstermektedir ki, kültür, Fransızcadaki ifade ettiği anlamdan çıkarak, daha geniş, daha kapsamlı bir hal almıştır. Sonuç itibarıyla şunu açıkça itiraf etmekte yarar vardır. İlim adamlarının ortaya koyduğu gerçek kültürün milletlerarası değil, milli olması şeklindedir.

MİLLİ KÜLTÜR:

Bütün ilim adamlarının, sosyologların ve düşünürlerin ortak görüşleri, kültürün milli olması şeklinde birleşmektedir. Bu ortak görüşe göre şu sonuca ulaşılmıştır.

Milli kültür, bir milletin kimliği, şahsiyeti ve hayat tarzı olup, maddi ve manevi bütün değerlerini ihtiva eder.

Maddi değerler:

Bir milletin teknolojisi, tekniği, endüstriyel yapısı, sanayisi, ekonomik değerleri maddi değerlerini oluşturur. Milletler, yaşadıkları coğrafya parçasını, tabiatı, çevrelerini değiştirmek, geliştirmek isterler. Köprüler, barajlar, fabrikalar, konaklama tesisleri, yemekhaneler, ibadet yerleri v.s. yaparlar. Karada, denizde ve gökte yeni yeni

bir şeyler bulurlar ve bunları insanların faydalarına sunarlar. Tarım ve hayvancılığı geliştirirler. Yapılan bu çalışmalar ve bu çalışmaların sonucunda varılan gelişmeler, kültürün maddi unsurlarını oluşturur.

Manevi değerler:

Bir milletin dili, inancı, tarihi, sanatı, ahlaki değerleri, töresi, örfü, hukuku, halk oyunları, yemeği, gelenek ve görenekleri v.s. de manevi unsurlarını oluşturur. İnsanı disipline eden, kontrol mekanizması oluşturan değerler vardır. Bu değerler; hukuk, din veya inanç, ahlak, sanat ve ilimdir. Bunlardan hukuk, haklı ve haksız değerleri; din, helal ve haram değerleri; ahlak, iyi ve kötü değerleri; sanat, güzel ve çirkin değerleri; ilim de doğru ve yanlış değerleri ortaya koyar. Bunlardan ilim ve hukuk objektif gerçeği; sanat ve ahlak sübjektif gerçeği, din ise mutlak gerçeği arar.

Bazı düşünür ve sosyologlar, milli kültürün maddi değerlerine medeniyet, manevi değerlerine de kültür demektedirler. Oysa bu iki unsur birbirlerinden farklı değil, aksine birbirlerini tamamlayan unsurlar olup, maddi değerler kültürün gövdesini, manevi değerlerde özünü oluşturur.

Birçok durumda maddi ve manevi unsurlar, bir arada olabilirler. Bir mimaride, mesela Selimiye Cami’inde, bir Türk halısında, bir Türk sofrasında maddi ve manevi değerleri birlikte görmek mümkündür. İnsanla tabiat nasıl birbirlerinden ayıramazlarsa; toplumları toplum yapan maddi ve manevi unsurları da birbirlerinden ayrı düşünmek çoğu zaman mümkün olmayabilir.

Her milletin kendi milli bünyesine ve tarihi geçmişine, siyasi ve politik yapısına, coğrafi durumuna, diğer devletlere göre siyasi ve ekonomik münasebetlerine, milletlerin karşı karşıya bulundukları ideolojik cereyanlara göre alacakları tavır ve davranışlar olmalıdır.

Milli kültürün bir çağdaş boyutu, bir de evrensel boyutu vardır. Çağdaş boyutu kültürün maddi değerleri ile ifade edilirken, evrensel boyutu da kültürün manevi değerleri ile algılanır. Bir toplum, evrensel değerlerle şahsiyetini, kimliğini ve milli benliğini bulur. Çağdaş değerlerle de çağın gereklerine uyarak varlığını ve gücünü ortaya koyar.

TÜRK MİLLİ KÜLTÜRÜ

Türk milli kültürü, Türk milletinin kimliği, kişiliği ve hayat tarzıdır. Kimliği, kafatasına dayanmayan ruhunu ve temelini Türk milliyetçiliğinden alan Türklüktür. Kişiliği, yüce hasletleri ihtiva eden vakarı, gururu, dürüstlüğü, sevgiyi, hoşgörüyü, mütevazılığı, muhabbeti içeren tevhide dayalı İslami değerlerdir. Hayat tarzı ise, kimliğini ve kişiliğini bulmuş ve Atatürk’ün işaret ettiği ve hedef gösterdiği “muasır medeniyetlerin seviyesine çıkmak”, Hatta bu seviyenin de üzerine çıkmaktır. Bunun için de milli kültürümüzün maddi ve manevi unsurları arasındaki dengeyi çok iyi ayarlamak ve kurmak gereklidir. Türk milli kültür yapısını üç ayrı dönemde ve başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar:

- İslamiyet öncesi Türk kültürü.
- İslami dönem Türk kültürü.
- Batı medeniyeti tesirindeki Türk kültürüdür.

İslam öncesi Türk kültürü:

Türk Milletinin İslamiyet’i kabulünden önce de bir kimliği, bir hayat tarzı vardı ve devam etmekteydi. Maddi ve milli değerlerinin oluşturduğu bir töresi mevcuttu. Nitekim literatürde Oğuz Han Töresi olarak ifade edilen bireysel ve toplumsal hayatın oluşturduğu nizam, Türk töresinin adıydı. Genellikle Orta Asya topraklarında yaşayan Türk Milletinin töresini, fertten başlayarak en üst seviyedeki yöneticiye kadar yönetiminin oluşturduğu devlet nizamı ve Gök Tanrı inancı oluşturuyordu.

Töre, İslam öncesi Türk milletinin yazısız hukuk kurallarını ihtiva etmektedir. Daha sonraları bu yazısız kurallar, yazılı hale getirilmiş, daha derleyici ve toplayıcı bir hal almıştır. Töre kelimesine ilk kez Orhun Kitabeleri ’nde rastlanmaktadır. Kelimenin rastlanılan ilk şekli “Törü”dür. Törü; kanun, nizam, anane veya türemek manalarını ihtiva etmektedir. Töre kelimesinden türediği bilinen “Tören” kelimesi de düğün, merasim, şenlik manalarında kullanılmıştır.

Türk milletinin yaşam biçiminde vatan, töreden yani milli kültürden ibarettir. Töresiz hiçbir şeyin olması mümkün değildir. Ferdin toplum içindeki yeri, davranışları; toplumun aile yapısı, düğünler, merasimler ve kısaca her türlü geleneksel yapı töredir. Kaşkarlı Mahmut’a göre: “Ülkeden vazgeçilir, töreden vazgeçilemez.”